

УДК 373.5.016:821.161.2.09]:004
DOI <https://doi.org/10.24919/2308-4863/69-2-32>

Наталія ГРИЦАК,
orcid.org/0000-0003-4744-7072
доктор педагогічних наук, кандидат філологічних наук, доцент,
завідувач кафедри української та зарубіжної літератур і методик їх навчання
Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка
(Тернопіль, Україна) grycak78@ukr.net

Марія ГУДЗ,
orcid.org/0009-0004-5597-5590
асистент кафедри української та зарубіжної літератур і методик їх навчання
Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка
(Тернопіль, Україна) mgub0711@ukr.net

ШКІЛЬНИЙ ПІДРУЧНИК З УКРАЇНСЬКОЇ ЛІТЕРАТУРИ ДЛЯ 5 КЛАСУ НУШ ЯК ЗАСІБ ФОРМУВАННЯ МЕДІАГРАМОТНОСТІ УЧНІВ

У статті описано роль і місце шкільного підручника у формуванні медіаграмотності учнів 5 класу на уроках української літератури в Новій українській школі. Проаналізовано праці з даної проблематики українських і зарубіжних дослідників, а також законодавчі документи, що регламентують розвиток медіаосвіти в Україні. На основі цього розкрито значення понять «медіаосвіта», «медіаграмотність», «медіаторчість», «медіаобдарованість». Схарактеризовано різновиди текстів та медіатекстів як головних засобів для розвитку медіанавичок учнів. На прикладі шкільного підручника «Українська література для 5 класу» авторського колективу Т. Яценко, В. Пахаренко та О. Слижук продемонстровано, що підручник є не лише основним засобом розвитку ключових компетентностей, але й інструментом формування медіаграмотності учнів. Описано його структуру та інформаційне наповнення, принципи подання матеріалу, зокрема, рубрики, їх завдання у навчальному процесі. Наведено зразки завдань, які спрямовані на розвиток навичок читання, сприйняття художнього твору, розуміння його, осмислення теми та проблеми прочитаного. Підкреслено перспективність використання медіаресурсів у процесі вивчення літератури. Наголошено, що для авторського колективу пріоритетним є формування власної думки учня, а також умінь критичного мислення і виокремлення джерела інформації. Звернено увагу на психофізіологічних особливостях сучасного покоління, його рисах, зокрема «кліповому мисленні». Наголошено на тому, що формуванню особистісних навичок та вмінь на уроці української літератури сприяє самостійна робота учнів, а саме різноматичні завдання, пов'язані з медіаторчістю та медіаобдарованістю, які мають місце у підручнику. Акцентовано увагу, на тому, що використання творів мистецтва, якісного ілюстративного матеріалу мотивує до навчання, розвиває естетичне світосприйняття, критичне мислення та комунікативні здібності учнів. Доведено, що проаналізований підручник з української літератури авторів Т. Яценко, В. Пахаренко та О. Слижук сприяє формуванню медіаграмотності в учнів у Новій українській школі.

Ключові слова: медіаграмотність, шкільний підручник, учень, медіатекст, медіазавдання, медіаторчість, урок української літератури.

Nataliya HRYTSAK,
orcid.org/0000-0003-4744-7072
Doctor of Pedagogical Sciences, PhD of Philological Sciences, Associate Professor,
Head of the Department of Theory and Methods of the Ukrainian and World Literature
Ternopil Volodymyr Hnatiuk National Pedagogical University
(Ternopil, Ukraine) grycak78@ukr.net

Maria HUDZ,
orcid.org/0009-0004-5597-5590
Postgraduate Student at the Department of Ukrainian and Foreign Studies
Literature and Methods of their Teaching
Ternopil Volodymyr Hnatiuk National Pedagogical University
(Ternopil, Ukraine) mgub0711@ukr.net

SCHOOL TEXTBOOK ON UKRAINIAN LITERATURE FOR THE 5TH CLASS OF NUSH AS A MEANS OF FORMING STUDENTS' MEDIA LITERACY

The article deals with the role and place of the school textbook in the formation of media literacy of 5th-grade students in Ukrainian literature lessons at the New Ukrainian School. The research papers of Ukrainian and foreign scientists on this range of problems, as well as legislative documents regulating the development of media education

in Ukraine, were analyzed. On the basis of these data, the meaning of the concepts "media education", "media literacy", "media creativity", "media talent" is explained. In this paper is given the detailed characteristic of various types of texts and media texts as the main instruments for the development of students' media skills. Using the example of the school textbook "Ukrainian literature for 5th-grade" by the group of authors T. Yatsenko, V. Pakhareno and O. Slyzhuk, it is demonstrated that the textbook is not only the main means of developing core competencies, but also a tool for the formation of students' media literacy. The research work describes the structure and the information content of this textbook, principle of submission of learning materials, in particular, rubrics and their tasks in the educational process. Examples of tasks aimed at developing reading skills, perceiving a work of art, understanding it, understanding the topic and problems of what is read are given. The perspective of using media resources in the process of studying literature is emphasized. It is highlighted that the priority for the group of authors is the formation of the student's own opinion, as well as the ability to think critically and identify the source of information. Attention is drawn to the psychophysiological characteristics of the modern generation, its features, in particular, "clip thinking". It is accentuated that the formation of personal skills and abilities in the lesson of Ukrainian literature is facilitated by the independent work of students, namely the various thematic tasks related to media creativity and media talent, which take place in the textbook. It was attached on the fact that the use of works of art, high-quality illustrative material motivates learning, develops aesthetic worldview, critical thinking and communication skills of students. It is proven that the analyzed textbook on Ukrainian literature by T. Yatsenko, V. Pakhareno and O. Slyzhuk contributes to the formation of media literacy in students at the New Ukrainian School.

Key words: media literacy, school textbook, student, media text, media tasks, media creativity, literature lesson.

Постановка проблеми. За останні десятиліття суспільство набуло стрімкого розвитку. Так склалось, що інформація є найбільшою цінністю і розповсюджується вона дуже швидко. Інформаційний потік неможливо цілком контролювати, тому часто з'являються неправдиві новини і маніпуляції з метою пропаганди та інших негативних впливів на соціум. Особливо це помітно зараз, під час російсько-української війни. Тому треба спонукати людей замислюватися над тим, що вони чують, бачать, читають, допомагати критично аналізувати медіаповідомлення, щоб орієнтуватися в складному медіапросторі та приймати обґрунтовані рішення, тобто мати так звані навички XXI століття. Цілком очевидно, що вони повинні формуватися ще з юного віку через медіаосвітні елементи в навчальному процесі. Дітей потрібно не захищати від медіа, а навпаки – вони повинні готуватися до того, щоб бути активними учасниками медіапроцесу. Зарадити суспільному дефіциту медіаграмотності може, перш за все, медіаосвіта, впроваджена на обов'язковому загальноукраїнському рівні у школах та вищих навчальних закладах. Погоджуємось із думкою Дж. Кроуфорда і Ч. Ірвінга, що «медіаосвіта – це шлях до того, щоб озброїти людину можливістю самозахисту від недобросовісної медіаінформації» (Crawford, Irving, 2007: 7–22).

У 2008 році було прийнято закон «Про освіту», що передбачав внесення елементів медіаосвіти в навчальні програми шкіл України. На нашу думку, дуже важливо, щоб цієї тенденції дотримувались на уроках з усіх предметів, зокрема, і – з української літератури.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблема медіаграмотності займає вагоме місце в зарубіжних і українських науково-педагогічних

студіях. Дослідники осмислюють питання медіаосвіти, її структури та змістового наповнення у США (Д. Консідайн, М. Керрі-Таш, К. Тайнер та інші), Канаді (К. Ворсноп, Б. Дункан, Г. Маклюен та інші), Сполученому Королівстві (Д. Букінгем, Р. Колінз, Л. Мастерман, Е. Харт, та інші), Німеччині (Б. Бахмайер), Франції (Ж. Гонне), Швеції (С. фон Файлітзен). Треба сказати, що у цих країнах медіаосвіта функціонує як обов'язкова частина загальноосвітньої підготовки молоді. Але немає єдиного визначення цього поняття. Так шведська дослідниця С. фон Файлітзен вважає, що «медіаосвіта означає критичне мислення (critical thinking), суттєвим елементом розвитку якого є створення учнями власної медіапродукції. На її думку, «медіаосвіта потрібна для активної участі у процесах демократизації, глобалізації. Вона має засновуватися на вивченні всіх видів медіа» (Carisson, Feilitzen von., 1999: 24–26).

Українські дослідники також активно зосереджують увагу на розкритті змісту поняття «медіаосвіта» (Т. Іванова, А. Литвин, О. Мурзіна, І. Огороднійчук, Г. Онкович та інші). Н. Грона, М. Друшляк, Н. Пономаренко, О. Семеніхіна і О. Семеног головною метою медіаосвіти вважають розвиток критичного мислення, медіаграмотності, медіакомпетентності, і стверджують, «що зараз паралельно вживають терміни медіаграмотність, медіаінформаційна грамотність, інфомедійна грамотність» (Грона та ін., 2022: 6).

Проблему медіаграмотності в освітньому процесі активно досліджують В. Гуменюк, Л. Зайко, М. Зацерківна, М. Захаров, О. Ісаєва, І. Мороз, Л. Петрик, О. Пометун, Н. Приходькіна, В. Різун, О. Шуневич та інші.

Медіаграмотність у мовно-літературній галузі вивчають Н. Бондаренко, Н. Гоголь, Н. Грицак,

О. Ісаєва, Н. Лапушкіна, Р. Падалка, О. Пометун, О. Слижук, Т. Яценко та інші. Н. Лапушкіна та Р. Падалка стверджують, що «на уроках мови та літератури інтеграція медіаосвіти є особливо актуальною, адже під час роботи з художніми, публіцистичними та науковими (матеріал підручників, статей) текстами вміння працювати з інформацією є підґрунтям отримання результату» (Лапушкіна, Падалка, 2021).

Важливу роль у формуванні медіаграмотності під час вивчення літератури виконує підручник. Про реалізацію завдань медіаосвіти у ньому розмірковують Н. Бондаренко, А. Гривко, І. Мороз, С. Моцак, О. Слижук, О. Чорноус та інші. Зважаючи на сучасні освітні потреби, погоджуємось із твердженням О. Бандури про те, що «підручник має бути не тільки джерелом знань, а й робочою книгою, яка вчить школярів самостійно осмислювати і міцно запам'ятовувати навчальний матеріал і здобувати нові відомості самостійно, мобілізує і спрямовує їхні розумові зусилля у потрібне русло» (Бандура, 2001: 12). Але можливості підручника з української літератури для 5 класу Нової Української школи для формування медіаграмотності учнів розкриті недостатньо. Саме тому, зосереджуємо нашу увагу на підручнику Т. Яценко, В. Пахаренко, та О. Слижук Українська література: підручник для 5 класу закладів загальної середньої освіти. Київ : ВД «Освіта». 2022. 256 с.

Мета статті – проаналізувати підручник з української літератури для 5 класу в НУШ як ефективний засіб формування медіаграмотності в учнів.

Виклад основного матеріалу. Сучасний підручник має на меті виховувати в дитини потребу і вміння читати, сприймати художній твір, переживати і розуміти його, осмислювати теми та проблеми прочитаного, роль мистецтва у житті, в той же час пізнавати себе і світ довкола. Саме тому автори підручника особливу увагу акцентували на структуруванні навчального матеріалу. Відтак підручник складається зі вступу, 8 розділів та змісту. Інформація подається у 12 рубриках, кількість яких, безперечно, вражає. Серед них: «Читацький путівник», «Ти вже знаєш», «Ти вже вмієш», «Літературознавчий клуб», «Літературознавчий словничок», «Мовна скарбничка», «У колі мистецтва», «Поміркуй», «Читай і досліджуй!», «Підсумуй!», «Читацьке дозвілля», «QR-коди». Звертаємо увагу, що більшість назв рубрик вказують на зв'язок із медіаграмотністю.

У підручнику з української літератури для 5 класу авторів Т. Яценко, В. Пахаренко та О. Слижук після самої назви розділу подається рубрика «Читацький путівник», де автори орієнтують дітей

на темах та ідеях, які вони опрацьовуватимуть на цьому етапі, і, безумовно, на навичках та вміннях, які треба засвоїти та сформувати. Кожна тема розділу починається з рубрики «Ти вже знаєш». Це – своєрідна актуалізація опорних знань, де чітко простежуємо посил на досвід учнів і сприяє активізації навчально-пізнавальної діяльності учнів.

Дотримуємось позиції, що для формування медіаграмотності школярів на уроках української літератури, перш за все, потрібна робота з самими текстами. Хочемо зазначити, що в аналізованому підручнику автори подбали про те, щоб вони були читабельними і зрозумілими. Доречно зауважити, що Т. Яценко, В. Пахаренко та О. Слижук у своєму навчальному виданні дотримались певних принципів подання матеріалу: читацькоцентричного і текстоцентричного, які ґрунтуються на опрацюванні текстів різних жанрів й типів мовлення та на їх аналізі. Навчальний матеріал подається за певним алгоритмом: спочатку художній твір, а тоді – теоретичний матеріал (біографії, літературознавчі терміни і т.д.), що дозволяє п'ятикласникам сприймати автора через призму емоцій, викликаних прочитанням твору.

Розмірковуючи про значення шкільного підручника з української літератури у формуванні медіаграмотності учнів, увагу слід сфокусувати на психофізіологічних особливостях цього покоління. Це – діти, які росли і розвивались у період широкого розповсюдження цифрових технологій, глобалізації та нескінченних інформаційних потоків. Саме про це покоління стверджують, що вони народились в одній руці з планшетом, а в іншій – зі смартфоном. Саме тому їм складно системно сприймати інформацію, логічно і послідовно мислити і, відповідно, викладати свої думки. Не врятують ситуацію навіть мультимедійні засоби навчання, якщо матеріал не буде адаптований під особливості сприйняття сучасної дитини. Відтак, важливо, що автори врахували ці фактори при наповненні підручника. Художні тексти супроводжуються колонками, у яких є запитання для перевірки розуміння прочитаних творів. Наприклад, при вивченні літературної казки «Лис Микита» авторський колектив пропонує впродовж тексту дати відповідь на питання у рубриці «Поміркуй». Серед них: «Які враження справили на тебе перші рядки казки?», «Які перешкоди трапились на шляху головного героя?», «Яким фразеологізмом автор передає скрутне становище, у якому опинився Лис Микита?» та інші (Яценко та ін., 2022: 37).

Для формування медіаграмотності вагоме місце посідає саме робота з медіатекстами. Погоджуємось із Н. Бондаренко у тому, що «медіатекст

сприяє заощадженню часу і розумових зусиль, необхідних для сприймання, відбору, перероблення, осмислення і засвоєння інформації» (Бондаренко, 2021: 18). Також О. Слижук зауважує, що «практично доведено ефективність використання медіатекстів у освітньому процесі. Їх аналіз сприяє формуванню критичного мислення учнів, їхніх умінь орієнтуватися в інформаційному просторі» (Слижук, 2022: 195). В аналізованому підручнику поряд із звичними художніми текстами зустрічаються й медіатексти: аудіозаписи пісень, ілюстрації до творів, буктрейлери, віртуальні зустрічі з письменниками, картини та їх репродукції, фотопрезентації й відеопейзажі, схеми та інші. Наприклад, при вивченні творчості Тараса Шевченка, діти мають змогу, зісканувавши QR-код, послухати пісню «Зоре моя вечірняя...» у виконанні Марти Шпак (Яценко та ін., 2022: 113), а милуватись відеопейзажами – при вивченні теми «Рідна природа» (Яценко та ін., 2022: 134). Доречно сказати, що такі медіатексти зашифровані за QR-кодами, при використанні яких надається доступ до сайту з завантаженою інформацією.

Формувати наскрізні вміння і навички учнів, які є, безперечно, і складовими медіаграмотності, допомагає самостійна робота учнів. Т. Яценко, В. Пахаренко та О. Слижук запропонували низку завдань до кожного розділу для самостійної роботи, що подані у рубриці «Читай і досліджуй». Імпонує те, що авторський колектив додав і творчі завдання, виконання яких пов'язується з креативністю дитини й педагога. Вважаємо, що подібні завдання сприяють розвитку творчих здібностей учнів. А шведська дослідниця Сесілія фон Файлітзен особливу увагу звертає на те, що «створення медіапродукції – необхідний елемент медіаосвіти» (Сесілія фон Файлітзен, 1999: 24–26).

У цьому контексті варто говорити й про медіатворчість як один з важливих засобів становлення та розвитку пізнавальної активності учнів. Дослідники (Л. Найдьонова, Н. Череповська, О. Вознесенська) визначають її як форму медіаосвіти. «Медіатворчість стимулює механізми творчої адаптації, передбачає активну взаємодію, діалог, співтворчість, формує творче ставлення до життя, активну життєву позицію. Це – не лише створення нових медіазасобів та різноформатних медіатекстів, певних творчих продуктів, а й формування творчого стилю мислення, бачення, як творчого ставлення до світу, світогляду» (Вознесенська, 2018). Не можемо не погодитись із твердженням І. Череповської, що «медіатворчість тісно пов'язана з медіаобдарованістю: творчість становить практичну реалізацію актуалізованої

обдарованості в галузі медіа. Обидва поняття співвідносяться з різними аспектами діяльності особистості у сфері медіа: і у процесі споживання медіапродукції як її переосмислення й створення власних інших/нових образно-сміслових структур, і у процесі предметного створення медіатекстів у різній формі: вербальній, образній, образно-вербальній, аудіо-візуальній тощо» (Череповська, 2009: 321). Відтак, у підручнику з української літератури Т. Яценко, В. Пахаренко та О. Слижук під час вивчення творчості Галини Кирпи, зокрема оповідання «Мій тато став зіркою», п'ятикласникам пропонують більше дізнатись про події, описані у творі, переглянувши відео «Люди створюють історію» (Яценко, Пахаренко, Слижук, 2022: 211), а до одного з епізодів повісті Всеволода Нестайка «Чарівні окуляри» – створити комікс за допомогою онлайн-ресурсу Write Comics (Яценко, Пахаренко, Слижук, 2022: 227). Доречно зауважити, що наведені приклади медіавправ можна використовувати на будь-якому етапі уроку, застосовуючи індивідуальні, групові та фронтальні форми роботи.

Окрему увагу слід звернути на виклад теоретичного матеріалу у підручнику. Так, навчальна інформація представлена у двох рубриках: «Літературознавчий клуб» (біографічні відомості), і «Літературознавчий словничок». На нашу думку, цей матеріал подається стисло, лаконічно і простими реченнями, а підсилює її наочність, найчастіше таблиці і схеми. Вважаємо, що такий формат навчальної книги значно полегшує сприйняття та засвоєння матеріалу п'ятикласниками.

Треба зазначити, що у цьому навчальному виданні, завдяки рубрикам «У колі мистецтв» і «Читацьке дозвілля» чітко простежується зв'язок з мистецтвом як із засобом формування культурної компетентності. Погоджуємось із Н. Волошиною, яка переконливо доводила, що «реалізація культурологічного підходу на уроках української літератури сприяє усвідомленню учнями творів художньої літератури як важливого складника мистецтва, ознайомленню з шедеврами української та світової художньої культури, поглибленню умінь аналізу та інтерпретації літературних творів у мистецькому контексті» (Волошина, 2006: 3–9). Це допомагає розвивати навички медіаграмотності, а саме: зіставляти твори подібної тематики з різних видів мистецтв (кіно, анімації, архітектури, живопису) та проводити між ними паралелі.

Опираючись на рубрику «У колі мистецтв», варто згадати про естетичний аспект виховання, який відіграє важливу роль у житті людини. Наприклад, вивчаючи тему «Народні казки»,

автори пропонують познайомитись з українською художницею Катериною Штанко, з її ілюстраціями до казки «Яйце-райце», до теми «Леся Українка» – інформацію про українську художницю Катерину Білокур та її картину «Квіти за тином». Варто додати, що результативність цієї рубрики підсилює колонка «Поміркуй», яка спонукає для аналізу прочитаного.

Особливу увагу привертає ілюстративний матеріал. Слушно констатує В. Ю. Кришмарел, що «об'єктивна необхідність використання візуальних засобів у процесі навчання обумовлена їх великим впливом на процес розуміння і запам'ятовування» (Кришмарел, 2014: 341). Яскраві портрети письменників, малюнки художників-ілюстраторів (С. Артюшенко, Л. Іванкова та ін.), репродукції картин органічно доповнюють це навчальне видання. І, слід зазначити, сприяють активізації інтересу до вивчення художнього твору у дітей, розвивають креативне мислення, формують уміння зіставляти й порівнювати, давати естетичну оцінку сприйнятому.

Треба зауважити, що Т. Яценко, В. Пахаренко, О. Слижук у своєму підручнику дають можливість вчителю мотивувати учня до критичного

мислення, розвивати комунікативні здібності і актуалізувати об'єктивне сприйняття власних навчальних досягнень за допомогою питань: «Оціни свої знання про Т. Шевченка та його поезію після опрацювання матеріалу підручника» (Яценко, Пахаренко, Слижук, 2022: 116), «Оціни, наскільки добре ти опанував/опанувала цей розділ підручника» (Яценко, Пахаренко, Слижук, 2022: 149), «Як ти оцінюєш свою роботу над твором М. Морозенка «Вірність Хатіко?»» (Яценко, Пахаренко, Слижук, 2022: 168).

Висновки і перспективи подальших досліджень. Отже, вважаємо, що підручник з української літератури для 5 класу у НУШ авторів Т. Яценко, В. Пахаренка, О. Слижук зорієнтований на формування медіаграмотності учнів і повністю відповідає освітнім завданням. Рецензована навчальна програма відповідає особливостям сприйняття сучасних дітей. Вдало підібрані художні тексти й медіатексти, різні форми роботи з ними, комплекси завдань спрямовані на індивідуальність кожної дитини, а саме розвиток особистісних навичок і вмінь, які потрібні для того, щоб стати свідомим членом сучасного суспільства.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Бандура О. М. Шкільний підручник з української літератури. Київ: Пед. думка. 2001. 76 с.
2. Бондаренко Н. В. Медіатекст як ресурс осучаснення й збагачення змісту підручника української мови. *Проблеми сучасного підручника* : зб. наук. праць. 2021. Вип. 27. С. 15–26. DOI: <https://doi.org/10.32405/2411-1309-2021-27-15-26>
3. Баришполець О. Т., Найдюнова Л. А., Мироненко Г. В., Голубева О. Є., Різун В. В., Сергійчук Г. В., Стерденко С. М., Стрільчук О. М., Череповська Н. І. Медіакультура особистості: соціально-психологічний підхід : навч.-метод. посіб. Київ : Міленіум. 2010. 440 с.
4. Вознесенська О. Л. Медіатворчість як засіб розвитку соціального оптимізму в умовах медіатравматизації. Матеріали науково-практичного семінару «Медіатворчість в сучасних українських реаліях: протистояння медіатравмі». [Електронний ресурс]. URL: <http://mediaosvita.org.ua/wp-content/uploads/2018/08/Voznesenska-MEDIATVORCHIST-YAK-ZASIB-ROZVYTKU-SOTSIALNOGO-OPTYMIZMU-tezy-s-anotatsiyamy-1.pdf>
5. Волошина Н. Й. Культурологічні підходи до підручникотворення. *Проблеми сучасного підручника* : зб. наук. пр. Київ. 2006. Вип. 6. С. 3–9.
6. Гоголь Н. Медіаосвітні ресурси шкільних підручників як засіб реалізації культурологічного підходу до вивчення української літератури. *Науковий часопис НПУ ім. М. П. Драгоманова. Серія 5. Педагогічні науки: реалії та перспективи*. 2019. № 68. С. 47–51. DOI: <https://doi.org/10.31392/2311-5491/2019-68.11>
7. Грицак Н. Р. Літературна освіта молоді та проблема кліпового мислення. *Педагогіка і психологія*. 2018. № 6(75)/181. С. 25–28. DOI: <https://doi.org/10.31174/SEND-PP2018-181VI75-05>
8. Грона Н., Друшляк М., Пономаренко Н., Семеніхіна О., Семенов О. Типологія інтернет-ресурсів для розвитку інфомедійної грамотності молоді. *Інформаційні технології і засоби навчання*. 2022. Вип. 88/2. С. 1–22. DOI: <https://doi.org/10.33407/itlt.v88i2.4786>
9. Іванов В. Ф., Волошенко О. В. Медіаосвіта та медіаграмотність: підручник / за науковою редакцією В. В. Різуна. Київ : Центр вільної преси. 2012. 352 с.
10. Концепція впровадження медіаосвіти в Україні (нова редакція)/заред. Л. А. Найдюнової, М. М. Слюсаревського. Київ. 2016. 16 с.
11. Коротатник М. М. Медіаосвіта в Україні: історія і сьогодення. *Сіверянський літопис*. 2016. № 3. С. 159–174.
12. Кришмарел В. Ю. До питання про ілюстрації в шкільних підручниках: особливості предметів духовно-морального спрямування. *Проблеми сучасного підручника*. 2014. Вип. 14. С. 341–349. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/psp_2014_14_41.
13. Лапушкіна Н., Падалка Р. Медіаосвіта на уроках української мови та літератури. *Актуальні питання гуманітарних наук*. 2021. Вип. 41(2). С. 195–200. URL: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/apgnd_2021_41\(2\)_31](http://nbuv.gov.ua/UJRN/apgnd_2021_41(2)_31). DOI: <https://doi.org/10.24919/2308-4863/41-2-29>

14. Онкович Г. В. Медіаосвіта як інтелектуально-комунікативна мережа. *Вища освіта України*. 2008. № 3. С. 130–137.
15. Серебрянська І. М. Медіаосвіта: семантична специфіка терміна в ціннісній системі координат інформаційного суспільства. *Філологічні трактати*. 2018. Т. 10. Вип. 3. С. 69–76. DOI: [https://doi.org/10.21272/Ftrk.2018.10\(3\)-11](https://doi.org/10.21272/Ftrk.2018.10(3)-11)
16. Слижук О. А. Використання медіатекстів у підручниках української літератури для 5-6 класів нової української школи. *Проблеми сучасного підручника*. 2022. Т. 2. № 29. С. 120–133. DOI: <https://doi.org/10.32405/2411-1309-2022-29-194-201>
17. Череповська Н. І. Медіатворчість як соціально-психологічний ресурс особистості. Типологія відеосприймання. Збірник наукових праць Інституту психології АПН України «Актуальні проблеми психології» у 12 томах; [за ред. В. О. Моляко]. Т. 12. Вип. 8. Житомир : Видавництво ЖДУ ім. В. Франка. 2009. С. 318–325.
18. Яценко Т. О. Підручник літератури для 5 класу нової української школи як засіб формування ключових компетентностей учнів. *Інноваційна педагогіка*. 2022. Вип. 45. С. 131–135. DOI: <https://doi.org/10.32843/2663-6085/2022/45.26> URL: <http://www.innovpedagogy.od.ua/archives/2022/45/26.pdf>
19. Яценко Т. О., Пахаренко В. І. Ключові компетентності в змісті підручника української літератури для 5 класу Нової української школи. *Проблеми сучасного підручника: зб. наук. праць*. Київ. 2022. Випуск 28. С. 202–211. DOI: <https://doi.org/10.32405/2411-1309-2022-28-202-211>
20. Яценко Т. О., Пахаренко В. І., Слижук О. А. Українська література : підруч. для 5 кл. закл. заг. серед. освіти. Київ : Видавничий дім «Освіта». 2022. 256 с.
21. Carisson U, Feilitzen C. von. (Eds.) *Children and Media: Image, Education. Participation*. Goteborg : UNESCO & NORDICOM. 1999. P. 24-26.
22. Crawford J., Irving C. Information literacy: The link between secondary and tertiary education project and its wider implications. *Journal of librarianship and information science*. № 39 (1), 2007. DOI: <https://doi.org/10.1177/0961000607074812>
23. Yevtushenko O., Kovalova T. MEDIA EDUCATION FOR FUTURE MEDIA PROFESSIONALS: DESIGNING AND IMPLEMENTING A TRAINING PROGRAMME. *Advanced Education*. 2019. № 6 (12). С. 94–104. DOI: <https://doi.org/10.20535/2410-8286.128668>
24. Tyner K. *Literacy in the digital world: teaching and learning in the age of information*. Mahwan, NJ : Lawrence Erlbaum Associates. 1998. P. 291

REFERENCES

1. Bandura, O. M. (2001) *Shkilnyi pidruchnyk z ukrainskoi literatury*. [School textbook on Ukrainian literature] Ped. dumka – Pedagogical thought, 76. [in Ukrainian].
2. Bondarenko, N. V. (2021) *Mediatekst yak resurs osuchasnennia y zbahachennia zmistu pidruchnyka ukrainskoi movy*. [Media text as a resource for modernising and enriching the content of a Ukrainian language textbook] *Problemy suchasnoho pidruchnyka: zb. nauk. prats – Problems of the modern textbook: coll. of science works*, 27. 15–26. DOI: <https://doi.org/10.32405/2411-1309-2021-27-15-26>. [in Ukrainian].
3. Baryshpolets, O. T., Naidonova, L. A., Myronenko, H. V., Holubieva, O. Ye., Rizun, V. V., Serhiichuk, H. V., Sterdenko, S. M., Strilchuk, O. M., Cherepovska, N. I. (2010) *Mediakultura osobystosti: sotsialno-psykholohichni pidkhid : navch.-metod. posib*. [Media culture of personality: socio-psychological approach: teaching-method. manual] *Milenium – Millennium*, 440. [in Ukrainian].
4. Voznesenska, O. L. (2018) *Mediatvorchist yak zasib rozvytku sotsialnoho optymizmu v umovakh mediatravmatyzatsii*. [Media creativity as a means of developing social optimism in conditions of media traumatization] *Materialy nauko-vo-praktychnoho seminaru «Mediatvorchist v suchasnykh ukrainskykh realiakh: protystoiannia mediatravmi» – Materials of the scientific and practical seminar "Media creator in modern Ukrainian realities: countering media trauma"*, URL: <http://mediaosvita.org.ua/wp-content/uploads/2018/08/Voznesenska-MEDIATVORCHIST-YAK-ZASIB-ROZVYTKU-SOTSI-ALNOGO-OPTYMIZMU-tezy-s-annotatsiyamy-1.pdf> [in Ukrainian].
5. Voloshyna, N. Y. (2006) *Kulturolohichni pidkhody do pidruchnykotvorennia*. [Cultural approaches to textbook creation] *Problemy suchasnoho pidruchnyka: zb. nauk. pr. – Problems of the modern textbook: a collection of scientific papers*, 6. 3–9. [in Ukrainian].
6. Hohol, N. (2019) *Mediaosvitni resursy shkilnykh pidruchnykiv yak zasib realizatsii kulturolohichnoho pidkhodu do vyvchennia ukrainskoi literatury*. [Media-educational resources of school textbooks as a means of implementing a cultural approach to the study of Ukrainian literature] *Naukovyi chasopys NPU im. M. P. Drahomanova. Serii 5. Pedahohichni nauky: realii ta perspektyv – Scientific journal of the NPU named after M. P. Drahomanov. Series 5. Pedagogical sciences: realities and prospects*, 68. 47–51. DOI: <https://doi.org/10.31392/2311-5491/2019-68.11> [in Ukrainian].
7. Hrytsak, N. R. (2018) *Literaturna osvita molodi ta problema klipovoho myslennia*. [Literary education of youth and the problem of clip thinking] *Pedahohika i psykholohiia – Pedagogy and psychology*, 6(75)/181. 25-28. DOI: <https://doi.org/10.31174/SEND-PP2018-181VI75-05> [in Ukrainian].
8. Hrona, N., Drushliak, M., Ponomarenko, N., Semenikhina, O., Semenoh, O. (2022) *Typolohiia internet-resursiv dlia rozvytku infomediinoi hramotnosti molodi*. [Typology of Internet resources for the development of information media literacy of young people] *Informatsiini tekhnolohii i zasoby navchannia – Information technologies and means of education*, 88/2. 1–22. DOI: <https://doi.org/10.33407/itlt.v88i2.4786> [in Ukrainian].
9. Ivanov, V. F., Volosheniuk, O. V. (2012) *Mediaosvita ta mediahramotnist: pidruchnyk*. In V. V. Rizun. (Ed.). [Media education and media literacy: a textbook] *Tsentr vilnoi presy – Free Press Center*, 352. [in Ukrainian].
10. *Kontseptsiia vprovadzhennia mediaosvity v Ukraini (nova redaktsiia)*. (2016) [Concept of implementation of media education in Ukraine (new edition)]. / za red. L. A. Naidonovoi, M. M. Sliusarevskoho – under the editorship L. A. Naidonova, M. M. Sliusarevskoho, 16. [in Ukrainian].

11. Koropatnyk, M. M. (2016) Mediaosvita v Ukraini: istoriia i sohodennia. [Media education in Ukraine: history and trends] *Siverianskyi litopys – Severyan annals*, 3. 159–174. [in Ukrainian].
12. Kryshmarel, V. Yu. (2014) Do pytannia pro iliustratsii v shkilnykh pidruchnykakh: osoblyvosti predmetiv dukhovno-moralnoho spriamuvannia. [On the issue of illustrations in school textbooks: peculiarities of subjects of spiritual and moral orientation.] *Problemy suchasnoho pidruchnyka – Problems of the modern textbook*, 14. 341-349. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/psp_2014_14_41 [in Ukrainian].
13. Lapushkina, N., Padalka, R. (2021) Mediaosvita na urokakh ukrainskoi movy ta literatury. [Media education in classes of Ukrainian language and literature] *Aktualni pytannia humanitarnykh nauk – Current issues of humanitarian sciences*, 41(2). 195–200. [in Ukrainian].
14. Onkovych, H. V. (2008) Mediaosvita yak intelektualno-komunikatyvna merezha. [Media education as an intellectual and communicative network] *Vyshcha osvita Ukrainy – Higher education of Ukraine*, 3. 130–137. [in Ukrainian].
15. Serebrianska, I. M. (2018) Mediaosvita: semantychna spetsyfika termina v tsinnisnii systemi koordynat informatsiinoho suspilstva. [Media education: semantic specificity of the term in the value system of information society coordinates] *Filolohichni traktaty – Philological treatises*, 10/3. 69–76. DOI: [https://doi.org/10.21272/Ftrk.2018.10\(3\)-11](https://doi.org/10.21272/Ftrk.2018.10(3)-11). [in Ukrainian].
16. Slyzhuk, O. A. (2022) Vykorystannia mediatekstiv u pidruchnykakh ukrainskoi literatury dlia 5-6 klasiv novoi ukrainskoi shkoly. [The use of media texts in textbooks of Ukrainian literature for 5-6 grades of the new Ukrainian school] *Problemy suchasnoho pidruchnyka – Problems of the modern textbook*, 2/29. 120–133. [in Ukrainian].
17. Cherepovska, N. I. (2009) Mediatvorchist yak sotsialno-psykholohichniy resurs osobystosti. Typolohiia videosprymannia. [Media creativity as a social and psychological resource of the individual. Typology of video perception] *Zbirnyk naukovykh prats Instytutu psykholohii APN Ukrainy «Aktualni problemy psykholohii» u 12 tomakh; [za red. V. O. Moliako]*. 12/8. Zhytomyr: Vydavnytstvo ZhDU im. V. Franka – Collection of scientific works of the Institute of Psychology of the Academy of Sciences of Ukraine "Actual problems of psychology" in 12 volumes; [edited by V. O. Molyako]. 12/8. Zhytomyr: ZhDU Publishing House named after V. Franka, 318-325. [in Ukrainian].
18. Iatsenko, T. O. (2022) Pidruchnyk literatury dlia 5 klasu novoi ukrainskoi shkoly yak zasib formuvannia kliuchovykh kompetentnosti uchniv. [Textbook of literature for the 5th grade of the new Ukrainian school as a means of forming the key competencies of students.] *Innovatsiina pedahohika – Innovative pedagogy*, 45. 131–135. DOI: <https://doi.org/10.32843/2663-6085/2022/45.26> URL: <http://www.innovpedagogy.od.ua/archives/2022/45/26.pdf> . [in Ukrainian].
19. Iatsenko, T. O., Pakharenko, V. I. (2022) Kliuchovi kompetentnosti v zmisti pidruchnyka ukrainskoi literatury dlia 5 klasu Novoi ukrainskoi shkoly. [Key competencies in the content of the Ukrainian literature textbook for the 5th grade of the New Ukrainian School.] *Problemy suchasnoho pidruchnyka: zb. nauk. prats – Problems of the modern textbook: coll. of science works*, 28. 202-211. DOI: <https://doi.org/10.32405/2411-1309-2022-28-202-211> [in Ukrainian].
20. Iatsenko, T. O., Pakharenko, V. I., Slyzhuk, O. A. (2022) Ukrainska literatura: pidruch. dlia 5 kl. zakl. zah. sered. osvity. [Ukrainian literature: a textbook for the 5th grade of institutions of general secondary education] *Vydavnychi dim «Osvita» – Publishing House «Education»*, 256. [in Ukrainian].
21. Carisson, U. (1999) Children and Media: Image, Education. Participation. Goteborg. In Feilitzen C. von. (Eds.). *UNESCO & NORDICOM*, 24-26.
22. Crawford, J., Irving, C. (2007) Information literacy: The link between secondary and tertiary education project and its wider implications. *Journal of librarianship and information science*, 39 (1). DOI: <https://doi.org/10.1177/0961000607074812>.
23. Yevtushenko, O., Kovalova, T. (2019) Media education for future media professionals: designing and implementing a training programme. *Advanced Education*, 12. 94–104. DOI: <https://doi.org/10.20535/2410-8286.128668>.
24. Tyner, K. (1998) Literacy in the digital world: teaching and learning in the age of information. Mahwan. NJ. Lawrence Erlbaum Associates, 291.